

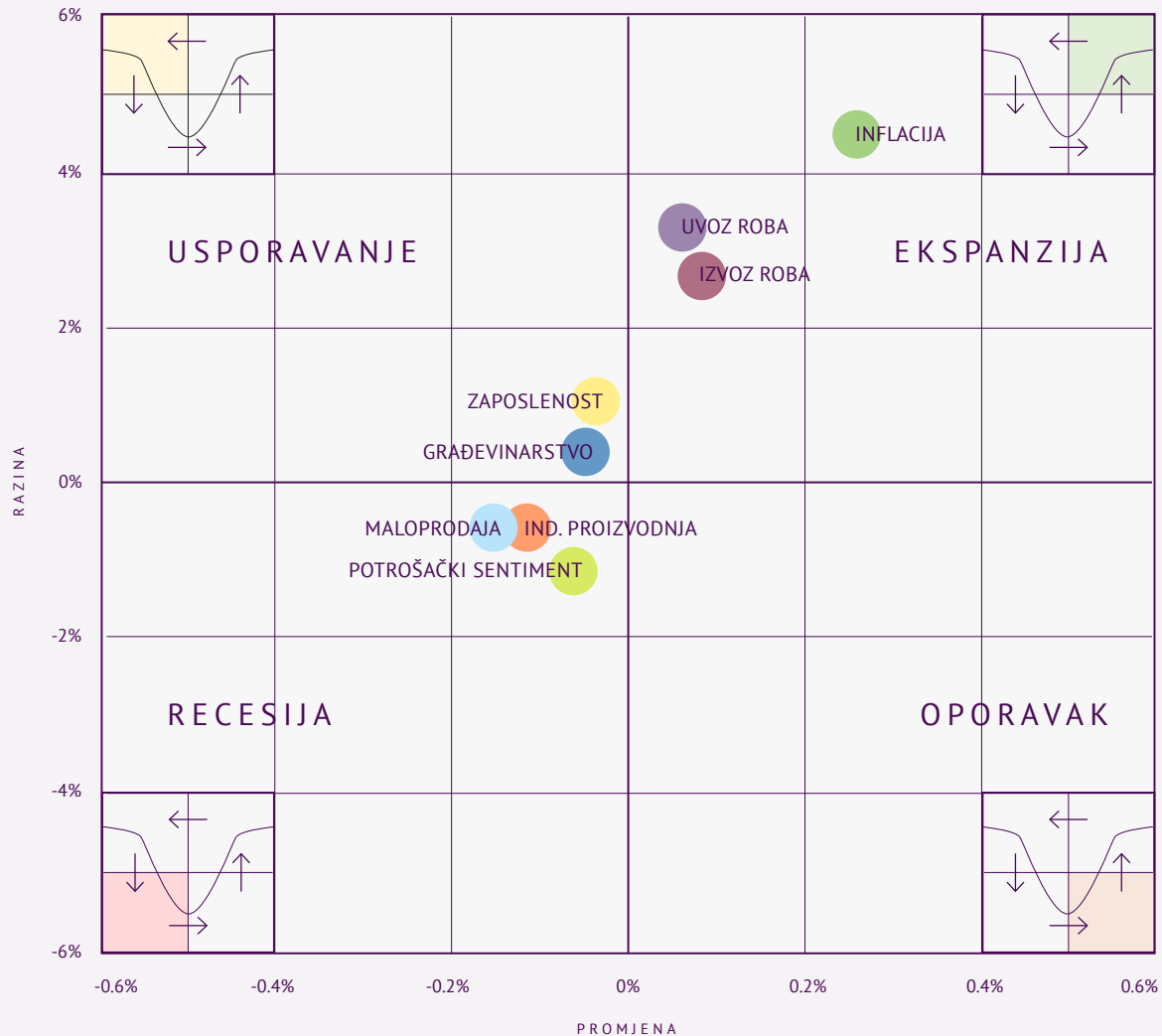
Četvrti kvartal 2022.: Hrvatsko gospodarstvo poraslo iznad očekivanja

Tomislav Globan i Jakov Čorak

Prema podacima Državnog zavoda za statistiku (DZS), četvrto tromjesečje 2022. godine obilježio je neočekivan porast ekonomske aktivnosti u Republici Hrvatskoj. Nakon kvartalnog pada BDP-a u trećem tromjesečju (-0,5%) i najava o mogućem ulasku u tehničku recesiju u četvrtom tromjesečju, hrvatsko je gospodarstvo tijekom Q4 ubilježilo snažan rast i na godišnjoj (+4,2%) i na kvartalnoj (+0,9%) razini. Gledamo li godišnje stope rasta, Republika Hrvatska je među najbrže rastućim zemljama u Europskoj uniji te nastavlja konvergirati prema razvijenijim zemljama EU-a.

SEMAFOR POSLOVNOG CIKLUSA

Pojašnjenje faza poslovnog ciklusa

EKSPANZIJA - stope rasta varijabli su iznad dugoročnog prosjeka i ubrzavaju

USPORAVANJE - stope rasta su iznad dugoročnog prosjeka, ali usporavaju

RECESIJA - stope rasta su ispod dugoročnog prosjeka i usporavaju

OPORAVAK - stope rasta su ispod dugoročnog prosjeka, ali ubrzavaju

Vrhunci poslovnog ciklusa nalaze se na gornjem središnjem dijelu grafikona (okomita os koja razdvaja fazu ekspanzije od faze usporavanja), dok se dna poslovnog ciklusa nalaze na donjem središnjem dijelu grafikona (okomita os koja razdvaja fazu recesije od faze oporavka). Središnja vodoravna os predstavlja prosječne vrijednosti indikatora u analiziranom razdoblju.

Industrijska proizvodnja u negativnom trendu

Obujam industrijske proizvodnje tijekom većega dijela 2022. godine nalazio se u negativnom trendu, a pad se u zadnjem kvartalu 2022. dodatno ubrzao, dominantno pod utjecajem pada u proizvodnji energije. Industrijska proizvodnja tako prvi put nakon 2020. bilježi pad na razini cijele godine, a negativna kretanja rezultat su pogoršanih očekivanja

menadžera i uprava poduzeća o budućoj ekonomskoj aktivnosti. Uz to, prema anketnom istraživanju HNB-a, kao glavne ograničavajuće faktore proizvodnje u industriji tijekom 2022. godine menadžeri poduzeća u Republici Hrvatskoj isticali su manjak radne snage, manjak materijala i opreme te financijska ograničenja. Na našem Semaforu poslovnog ciklusa industrijska se proizvodnja od listopada 2022. nalazi u fazi recesije.

Osobna potrošnja pod jakim pritiskom inflacije i pada realnih plaća

Realni promet u maloprodaji u četvrtom kvartalu blago je pao i na godišnjoj i na kvartalnoj razini, čime se također nastavlja negativan trend pokrenut tijekom 2022. godine. Pritom je promet neprehrambenim proizvodima pao više od prometa hranom, pićima i duhanskim proizvodima, što svjedoči o tome da će potrošači u uvjetima visoke inflacije najprije smanjivati kupovinu trajnih dobara i ostalih neživežnih namirnica. Kao i industrijska proizvodnja, i ovaj se pokazatelj od listopada prošle godine nalazi u fazi recesije. Ključni čimbenici smanjenja maloprodajne potrošnje su visoka inflacija (tijekom Q4 inflacija je dosegla rekordnih 13,2%) i snažan pad realnih plaća te, s time u vezi, i negativan potrošački sentiment, odnosno pesimističnije i opreznije ponašanje potrošača.

Bruto plaće u posljednjem su kvartalu 2022. godine realno pale 3,4 posto na godišnjoj razini, što je nešto manji pad u odnosu na prethodno tromjesečje (-4,2%). Realne plaće već 14 mjeseci uzastopno padaju na godišnjoj razini, što je posljedica snažnih inflatornih kretanja u hrvatskom i europskom gospodarstvu koja nagrizu kupovnu moć kućanstava.

Inflacija u Republici Hrvatskoj tijekom četvrtog kvartala 2022. dosegla je svoj vrhunac te je krajem godine i početkom 2023. počela usporavati, no i dalje se nalazi na povijesno visokim razinama (11,9% u veljači 2023.). Inflacija bi u četvrtom kvartalu vjerojatno bila i viša, a time i pad realnih plaća veći, da Vlada nije ublažila cjenovni udar za kućanstva i poduzeća mjerama poput ograničavanja cijena energenata.

Tržište rada i dalje “napeto”

Tržište rada uobičajeno nešto kaska za promjenama u proizvodnji i potrošnji. Desezonirana zaposlenost (mjerena brojem osiguranika pri HZMO-u) porasla je u prosincu za 2,2 posto godišnje, čime zaposlenost raste 22. mjesec zaredom. Tržište rada u Republici Hrvatskoj, kao i u većini ostalih država Europske unije, i dalje je “napeto”, što znači da ga karakterizira višak potražnje za radnicima u odnosu na ponudu na tržištu. Međutim, budući da je “bazen” ljudi iz kojega je moguće povećavati broj zaposlenih sve plići, primjetno je kako zaposlenost raste po nižim stopama od onih po kojima je prosječno rasla prethodnih godina te se od kraja drugog kvartala 2022. na našem Semaforu nalazi u fazi usporavanja.

Turizam i građevinarstvo u uzlaznom trendu

U posljednjem tromjesečju 2022. zabilježeno je 4,4 milijuna turističkih noćenja prema

podatcima DZS-a, što je za 1,1 milijun noćenja više u odnosu na zadnji kvartal 2021. (+31,8 posto). Time 22. mjesec zaredom broj turističkih noćenja raste nakon 12 mjeseci pada uzrokovanih pandemijom COVID-19, čime Republika Hrvatska ne odudara od trendova u ostalim mediteranskim zemljama Europe. Broj noćenja i dalje nije nadmašio pretpandemijske razine iz 2019. godine, no to je kompenzirano višim cijenama usluga smještaja.

Sektor građevinarstva i u četvrtom je kvartalu 2022. nastavio s rastom te sada bilježi 31. mjesec uzastopnoga rasta. U prosincu je obujam građevinskih radova porastao čak za 8,7 posto godišnje prema kalendarski prilagođenim podacima, gotovo dvostruko brže od prosjeka prethodnih 12 mjeseci. Građevinski sektor tako je jedan od najvažnijih kogača zamašnjaka investicija koje su povukle rast hrvatskog gospodarstva u četvrtom kvartalu 2022., a može se pretpostaviti da je na obujam građevinskih radova utjecao i rast cijena na tržištu nekretnina, smanjenje troškova inputa, kao i obnova nakon potresa.

Uvoz i dalje raste brže od izvoza

I izvoz i uvoz nastavili su rasti u četvrtom kvartalu po dvoznamenkastim stopama na godišnjoj razini, ali te su stope rasta znatno niže nego u prethodnim kvartalima. Ono što zabrinjava jest da uvoz (+14,6%) i dalje raste brže od izvoza (+14,2%), što znači da je doprinos međunarodne razmjene (neto izvoza) gospodarskom rastu i dalje negativan. Produbljanju deficita u robnoj razmjeni s inozemstvom tijekom 2022. najviše je doprinijelo povećanje neto uvoza energenata zbog cjenovnih šokova na globalnom tržištu započelih u post-lockdown razdoblju, a pogoršanih ratom u Ukrajini.

Pogled unaprijed – umjereni optimizam

Za očekivati je da će pristupanje Hrvatske eurozoni i schengenskom području blagotvorno djelovati na ekonomsku aktivnost kroz ubrzavanje inozemnih investicija i olakšavanje mobilnosti kapitala i ljudi, što će podržavati gospodarski rast tijekom 2023. godine. S druge strane, geopolitičke napetosti, rast kamatnih stopa za kućanstva i poduzeća te relativno anemično globalno okruženje djelovat će ograničavajuće na ubrzanje rasta gospodarstva. Očekuje se daljnje smirivanje inflacije, iako još uvijek na razinama višima od ciljanih, i oporavak potrošačkog sentimenta tijekom 2023. godine. To bi već u drugoj polovini godine moglo dovesti do početka oporavka realnih dohodaka podržavajući porast potrošnje kućanstava kao ključne komponente gospodarskog rasta. ↗

IZVORI I PREPORUKA

- HNB (2022). *Makroekonomska kretanja i prognoze*, VII(13). Zagreb: Hrvatska narodna banka.

Tomislav Globan je izvanredni profesor Ekonomskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu te voditelj istraživačkog centra MacroHub. Područja njegova interesa su makroekonomija, ekonomika europskih integracija i ekonomika sporta.

Jakov Čorak student je 3. godine integriranog sveučilišnog studija Poslovne ekonomije i demonstrator na katedri za Makroekonomiju i gospodarski razvoj Ekonomskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Član je skupine za makroekonomsku analizu Financijskog kluba.

UVJETI KORIŠTENJA

Internetsko prenošenje dozvoljeno je na sljedeći način: naslov, ponaslov i lead teksta mogu biti kopirani u cijelosti, a za sadržaj teksta treba navesti eksterni link na originalnu stranicu na kojoj je objavljen tekst.

Ovaj časopis omogućuje trenutni otvoreni pristup svojem cjelokupnom sadržaju u skladu s uvjerenjem kako javna dostupnost istraživačkih i stručnih spoznaja potiče veću razmjenu znanja i ideja.